

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 284/2016 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen vakuutuspotilaiden oikeusturvan parantamisesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Riitta Myllerin/sd näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 284/2016 vp:

Mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä, jotta vakuutuspotilaiden oikeusturvaa parannetaan ja riita-asioiden käsittelyaikoja lyhennetään sekä

kuinka vastaisuudessa turvataan riita-asioiden puolueeton ja läpinäkyvä käsittely?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Sosiaalivakuutusasioissa päätökset tehdään pääsääntöisesti kirjallisten selvitysten perusteella. Käytännössä ei ole pidetty mahdollisena, että vakuutuslaitosten lääkärit tutkisivat kaikki etuudenhakijat. Esimerkiksi vuonna 2014 työeläkelaitokset käsittelivät yli 22 000 ja Kansaneläkelaitos käsitteli yli 18 000 uutta työkyvyttömyyseläkeasia. Kaikkien näiden eri puolilla Suomea asuvien etuudenhakijoiden tapaaminen ei olisi taloudellisesti mahdollista, eikä se toisi ratkaisutoimintaan merkittävää lisäarvoa. Etuus- ja korvauspäätös voidaan tehdä kirjallisten selvitysten perusteella, koska ratkaisun tulee perustua objektiivisiin sairauslöydöksiin. Keskeisen lääketieteellisen selvityksen etuusasian käsittelyssä muodostavat hoitavan lääkärin potilaan terveydentilasta tekemät merkinnät. Ne sisältävät muun muassa potilasta tutkittaessa tehdyt havainnot ja lääketieteellisten tutkimusten tulokset. Hoitavan lääkärin diagnoosi perustuu hänen tekemiinsä tai teettämiinsä tutkimuksiin. Vakuutuslääkäri tekee oman arvionsa näiden samojen tutkimustulosten ja havaintojen pohjalta.

Lääkäri arvioi potilaan terveydentilaa eri näkökulmasta riippuen siitä, toimiiko hän hoitavan lääkärin roolissa vai vakuutuslaitoksen asiantuntijalääkärinä. Hoitavan lääkärin ensisijaisena tehtävänä on pyrkiä edistämään potilaansa terveydentilaa ja päättää hänen hoidostaan. Vakuutuslääkärin tehtävänä on tehdä potilasasiakirjojen merkintöjen perusteella lääketieteellinen arvio siitä, täytyvätkö hakijan hakeman etuuden myöntämisedellytykset. Tällöin vakuutuslääkäriin on otettava huomioon hakijan terveydentilan lisäksi myös muut asianomaisessa lainsäädännössä etuuden myöntämiselle asetetut vaatimukset kuten hakijan työ- ja koulutustausta ja työntekomahdollisuudet. Vakuutuslääkäriin on suhteutettava yksittäistapaus kokonaisuuteen, yleiseen ratkaisukäytäntöön ja oikeuskäytäntöön.

Vakuutettujen yhdenvertaisen kohtelun kannalta on tarkoituksenmukaista, että hoitava lääkäri ei ratkaise oikeutta sosiaalivakuutusetuuteen. Hoitava lääkäri arvioi potilaansa työkykyä ja tilannetta yksittäisen potilaan kannalta. Hänellä ei ole mahdollisuutta vakuutuslaitosten

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 284/2016 vp

lääkäreiden tavoin suhteuttaa henkilön tilannetta muiden vastaavien etuudenhakijoiden tilanteeseen ja muutoksenhakuelinten noudattamaan lain tulkintakäytäntöön.

Sosiaalivakuutusjärjestelmässä asiakkaan oikeusturva toteutuu muutoksenhakujärjestelmän kautta. Jokaisella vakuutuslaitoksen antamaan päätökseen tyytymättömällä etuudenhakijalla on oikeus valittamalla hakea muutosta päätökseen. Tällöin muutoksenhakuelin tarkastaa, että vakuutuslaitos on päätöstä tehdessään noudattanut laissa säädettyjä edellytyksiä. Arviointiin sisältyy myös vakuutuslaitoksessa tehty lääketieteellinen arvio. Sosiaalivakuutusasioita käsittelevissä muutoksenhakulautakunnissa on lääkärijäseniä, jotka osallistuvat asian ratkaisuun lääketieteellisiä seikkoja koskevilla tapauksissa. Lääkärijäsenet toimivat tehtävässään tuomarin asemassa ja heihin sovelletaan tuomareiden esteellisyssäännöksiä. Muutoksenhakulautakunnissa asiat käsitellään kollegiaalisesti eli päätöksentekoon osallistuu useampia ratkaisijoita. Lautakunnan lääkärijäsen ei anna asiassa itsenäistä lausuntoa, vaan osallistuu asian ratkaisemiseen yhdessä muiden jäsenten kanssa.

Muutoksenhakulautakuntiin sovelletaan lakia oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa (381/2007). Kuten hallintotuomioistuimissa, muutoksenhakulautakunnissa ratkaisu tehdään neuvottelussa asianosaisten ja yleisön läsnä olematta ja neuvottelun sisältö on pidettävä salassa. Myös ratkaisuun osallistuvien jäsenten merkinnät, kuten lääkärijäsenen merkinnät, ovat neuvottelusalaisuuden piiriin kuuluvia. Salassapitoaika on 80 vuotta asian vireilletulosta muutoksenhakuelimessä. Neuvottelusalaisuudella on katsottu olevan tärkeä merkitys muutoksenhakuelinten riippumattomuuden ja ratkaisujen perusteellisen harkinnan turvaamiseksi. Julkisuus saattaisi estää muutoksenhakuelinten jäsenten yksityiskohtaista ja vapaata mielipiteiden vaihtoa ja eri ratkaisuvaihtoehtojen avointa punnintaa ja näin vaikuttaa ratkaisun sisältöön.

Muutoksenhakulautakunnan ratkaisun perustelut ilmenevät päätöksen perusteluista. Perusteluista on ilmevä, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun ja millä oikeudellisella perusteella siihen on päädytty.

Vakuutusasioita koskevien etuus- ja korvauspäätösten perustelujen parantamiseksi lainsäädäntöön on lisätty Kansaneläkelaitosta, työeläkelaitoksia ja tapaturmavakuutusyhtiöitä velvoittavat täydentävät säännökset päätöksen perusteleminen. Säännökset edellyttävät, että etuus- tai korvausasian käsittelyyn osallistuva vakuutuslaitoksen asiantuntijalääkäri laatii perustellun kannanottonsa, joka liitetään tapauksen asiakirjoihin. Asianosaisella on päätöksen saatuaan oikeus saada pyynnöstä tämä perusteltu kannanotto. Lisäksi lääketieteellisiä asioita sisältävään hylkävään päätökseen on kirjattava asian arviointiin pääasiallisesti vaikuttaneet seikat ja näiden seikkojen pohjalta tehty johtopäätökset.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 284/2016 vp

Etuudenhakijan kannalta on tärkeää saada oikea ja hyvin perusteltu ratkaisu mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Hyvin perustellut etuus- ja korvauspäätökset myös vähentävät muutoksenhaun tarvetta sekä tehostavat muutoksenhakuelinten toimintaa, sillä ne helpottavat muutoksenhakuelintä perehtymään käsiteltävänä olevaan asiaan.

Helsingissä 3.6.2016

Sosiaali- ja terveysministeri Hanna Mäntylä